

УДК 347.9

**Роксолана Ханик-Посполітак,***канд. юрид. наук, доцент,  
завідувач кафедри приватного права  
Національного університету «Кієво-Могилянська академія»***Володимир Посполітак,***канд. юрид. наук, доцент,  
завідувач кафедри гуманітарного розвитку  
ВПНЗ «Міжнародний інститут менеджменту (МІМ-Київ)»*

## «ДОСУДОВЕ», «АЛЬТЕРНАТИВНЕ», «ПОЗАСУДОВЕ» ВРЕГУЛЮВАННЯ/ ВИРІШЕННЯ ПРИВАТНОПРАВОВИХ СПОРІВ: СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

Стаття присвячена вирішенню питання співвідношення понять «досудове», «альтернативне» та «позасудове» врегулювання/вирішення приватноправових спорів, оскільки змінами до Конституції України 2016 р. в частині правосуддя закріплено обов'язкове «досудове» врегулювання спорів у випадках, передбачених законом. Зазначається, що в юридичній літературі, законодавстві та на практиці не проводиться чіткого розмежування даних понять, хоча це має значення для визначення процедури та наслідків, що можуть настати в результаті їх застосування. На підставі вивчення вітчизняної та зарубіжної літератури й законодавства робиться висновок, що за своєю сутністю поняття «альтернативне» та «позасудове» вирішення спорів є тотожними. А от ототожнювати поняття «досудове» врегулювання спорів та «альтернативне» («позасудове») вирішення приватноправових спорів не можна.

**Ключові слова:** «досудове» врегулювання спору, «альтернативне» вирішення спору, «позасудове» вирішення спору.

**Постановка проблеми.** Зміни до Конституції України 2016 року в частині правосуддя, зокрема закріплення обов'язкового «досудового» врегулювання спору у випадках, передбачених законом, потребують дослідження цього правового явища, особливо в контексті співвідношення з такими поняттями, як «альтернативне» та «позасудове» вирішення спору, оскільки натеper у законодавстві України відсутнє визначення цих трьох понять, а їх тлумачення є різними.

**Мета даної статті** – з'ясувати зміст та визначити співвідношення понять «досудове», «альтернативне» та «позасудове» врегулювання/вирішення приватноправових спорів у вітчизняній і зарубіжній літературі та законодавстві. Це є важливим із точки зору визначення процедури та наслідків, що можуть настати в результаті застосування даних понять.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питанню співвідношення понять «досудове», «альтернативне» та «досудове» врегулювання/вирішення спорів у вітчизняній

юридичній літературі не приділялося належної уваги. Є поодинокі праці, що стосуються розуміння кожного поняття окремо. Зокрема, варто вказати на дисертаційне дослідження О. М. Спектор на тему «Альтернативні способи вирішення цивільно-правових спорів». Проблемам досудового врегулювання саме господарських спорів, а не досудового врегулювання спорів взагалі, свого часу приділяли увагу вчені-юристи: В.Є. Беляневич, І.А. Балюк, С.Ф. Домбровський, І.Г. Побірченко, Д.М. Притика, М.І. Титов, В.Д. Чернадчук, В.С. Щербина та інші.

Небагато праць із приводу співвідношення понять і в зарубіжній юридичній науці. Так, найбільш ґрунтовною є дисертація М.Е. Медникової «Досудебное урегулирование споров в сфере экономической деятельности: проблемы теории и судебной практики» ще 2006 р., де, незважаючи на назву, розглядається питання співвідношення понять «альтернативне» та «досудове» врегулювання/вирішення спорів. Основна ж увага в зарубіжній літературі, зокрема, західними вченими приділяється розумінню поняття «альтернативне» вирішення спо-

рів. Можна вказати роботи: Kshitiz Karjee «Alternative Dispute Resolution» (2010), JD Rosenberg, HJ Folberg- Stan. L. Rev «Alternative dispute resolution: An empirical analysis» (1993) та інші.

**Виклад основного матеріалу.** У 2016 році в Україні була проведена чергова реформа в частині правосуддя. Відповідні статті Конституції України, а також Закону України «Про судоустрій та статус суддів» зазнали істотних змін. Зокрема, вперше на рівні Конституції України у частині 3 ст. 124 закріплено положення, що «законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору» [1]. У всіх попередніх редакціях Конституції України такого положення не було.

Відразу виникла потреба визначення змісту цього поняття, щоб зрозуміти, що саме можна прописувати у законах як обов'язковий етап реалізації права на звернення до суду. Слід зазначити, що досудове врегулювання приватноправових спорів не є чимось абсолютно новим в юридичній практиці України. В історичній ретроспективі як обов'язкове досудове врегулювання спору трактувалися положення статей 5–11 Розділу II «Досудове врегулювання господарських спорів» Господарського процесуального кодексу України, доки в 2002 році не було Конституційним Судом України прийнято рішення, у резолютивній частині якого прямо вказувалося, що навіть у законі не може бути обмежено право особи звертатися до суду за вирішенням спору [2]. Таке рішення базувалося на чинній на той час редакції статті 124 Конституції України. Вказана норма ГПК України розвантажувала господарські суди від частини справ, які вирішувалися сторонами спору в претензійному порядку. Проте зміна статті 124 Конституції України припинила застосування названого рішення Конституційного Суду України та викликала потребу нового доктринального тлумачення поняття «досудовий порядок урегулювання спору».

Нова редакція статті 124 Конституції України викликана потребами практики, оскільки суди постійно перевантажені справами. Це прямо зазначається в Огляді даних про стан здійснення правосуддя у 2017 році [3]. Тому створення дієвої та ефективної системи, яка б сприяла або спонукала сторони мирно вирішити спір без звернення до суду, нині в Україні є вкрай необхідною. Якраз нова редакція статті 124 Конституції України викликана великою кількістю справ у судах та необхідністю зменшити фінансові витрати на вирішення спорів, які сторони можуть залагодити самостійно. Однак, на

нашу думку, лише досудового врегулювання спорів, яке законодавець закріпив у Конституції України, для вирішення конфлікту є недостатнім. Сторони повинні мати цілий спектр інструментів урегулювання спорів. Тому є необхідність створення також системи інститутів альтернативного вирішення спорів, які уже давно успішно та досить ефективно функціонують у західних правових системах.

Отже, у зв'язку з вищезазначеним виникає логічне питання про співвідношення трьох понять – «досудове», «альтернативне» та «позасудове» врегулювання/вирішення приватноправових спорів. А точніше, чи є вони тотожними (синонімами) чи все таки різними інструментами вирішення спорів та розвантаження державних судів?

На нашу думку, вирішення цього питання є важливим із декількох причин.

По-перше, з точки зору нормотворчості, оскільки уже сьогодні, як показує аналіз законів, окремі терміни, наприклад «досудовий» та «позасудовий» або «альтернативний» та «позасудовий», використовуються як тотожні поняття, наприклад, ч. 7 ст. 13 Закону України «Про валюту та валютні операції»: «У разі прийняття до розгляду судом <...> документа про стягнення такої заборгованості з боржника-нерезидента на користь резидента в позасудовому (досудовому) примусовому порядку <...>» [4]. А в проекті Закону України «Про устанovu фінансового омбудсмена» передбачається, що «цей Закон визначає організаційні та правові засади створення і діяльності установи фінансового омбудсмена <...> доступних механізмів альтернативного (позасудового) врегулювання спорів <...>» (ст. 1) [5].

Варто зазначити, що й науковці інколи не розрізняють цих понять. Так, у своїй науковій роботі Н.В. Боженко, яка присвячена питанням медіації в адміністративному процесі, на нашу думку, не розмежувала зміст понять «досудового врегулювання» та «альтернативного вирішення» спорів. Так в одному випадку вона вказує, що медіація є альтернативним судочинству методом врегулювання спорів (с. 2), а в іншому – що медіація є досудовим врегулюванням спору (с. 7) [6].

По-друге, розмежування цих трьох понять впливатиме ще й на процедуру, яку слід прописати в законі (а не в нормативно-правовому акті нижчої юридичної сили) та яку необхідно буде використовувати в кожному випадку. Хоча Конституція України передбачила саме «досудове» врегулювання спорів, проте натеper сама процедура «досудового» врегулювання спору в законах майже не прописана. Незважаючи на те, що, напри-

клад, у Законі України «Про житлово-комунальні послуги», у ч. 5 ст. 18, вказується, що «споживач має право на досудове вирішення спору шляхом задоволення пред'явленої претензії» [7], проте чіткої процедури, строків тощо у законі не вказано. І доки така процедура не буде прописана, то й реалізувати відповідну норму Конституції України не можливо.

По-третє, чіткість потрібна для правильності використання в нормативно-правових актах словосполучень «досудове врегулювання чи досудове вирішення», «альтернативне врегулювання чи альтернативне вирішення» та «позасудове врегулювання чи позасудове вирішення» приватноправових спорів, оскільки в законах України ці словосполучення використовуються по-різному. Так, наприклад, у п. 6 ст. 10 Закону України «Про енергетичну ефективність будівель» вжито словосполучення «судове та досудове вирішення спорів» [8]. У Законі України «Про іпотеку» ст. 36 називається «позасудове врегулювання» [9]. У Законі України «Про житлово-комунальні послуги», у ч. 5 ст. 18, вказується на «досудове вирішення спору» [7]. У Законі України «Про телекомунікації» один раз вживається «досудове вирішення спорів» (п. 19 ч.1 ст. 18), а в далі – «досудове врегулювання спорів» (ст. 61) [10].

На нашу думку, оскільки йдеться про випадки захисту прав осіб, слід чітко визначитися із зазначеною термінологією, оскільки така невизначеність може вплинути на права та законні інтереси цих осіб. Видається правильним таке застосування: досудове врегулювання спору та альтернативне вирішення спору. Оскільки застосування процедури «досудового» врегулювання спору (що на практиці, як правило, є так званою претензійною роботою) хоч, може, призводить до примирення сторін, але не призводить до появи документа, яким фактично по суті вирішується (залагоджується) спір. А у разі застосування процедури «альтернативного» вирішення спору, в результаті застосування відповідного способу (навіть у разі переговорів чи медіації) створюється новий документ, який визначає, змінює або припиняє права та обов'язки сторін спору, чи то зміни до договору, чи то рішення третейського суду. І, як результат, учасники спору отримують рішення, оскаржити яке можна, як правило, лише за спеціальною процедурою.

У цьому контексті вважаємо за необхідне в питанні розмежування цих понять звернутися до філологічного тлумачення. Так, префікс «до» у разі визначення часового відношення уживається для позначення події, явища і т. ін., якому передують яка-небудь інша

подія, явище [11]. «Альтернативний», згідно зі Словником української мови, це той, що містить у собі альтернативу [12]. «Поза» уживається для вказування на існування, наявність кого-, чого-небудь або перебування когось за межами того, що названо іменником [13].

Отже, в цьому контексті «досудове» слід тлумачити як те, що передують зверненню до суду. Тобто фактично у випадках, передбачених законом, дотримання відповідної процедури є передумовою звернення до суду, наприклад, як це передбачено у ч. 2 ст. 925 Цивільного кодексу України [14]. І в цьому аспекті, безумовно, може виникнути питання з доступністю правосуддя. «Альтернативне» передбачає якраз пошук альтернативного механізму, який дозволяє вирішити спір по суті без звернення до суду. А «позасудові» – це ті механізми, які застосовуються за межами судового провадження.

Тому, на нашу думку, неправильним є використання термінології у ст. 61 Закону України «Про телекомунікації» [10], оскільки аналіз статті дає змогу стверджувати, що в даному випадку прописана саме процедура позасудового, альтернативного вирішення спору, а не досудового врегулювання спору, оскільки: 1) учасники звертаються до третьої незалежної особи, а саме національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації; 2) Національна комісія виносить рішення по справі; 3) це рішення є обов'язковим для учасників.

По-четверте, таке розмежування, на нашу думку, є важливим ще з огляду на можливі правові наслідки, що можуть настати в результаті застосування заходів досудового, альтернативного, позасудового врегулювання/вирішення приватноправового спору. А правові наслідки, на нашу думку, повинні бути різними, і учасники спору про них повинні знати і чітко розуміти їх. Тим більше, що на продовження реалізації норми Конституції України ст. 16 «Основні положення досудового врегулювання спорів» Цивільного процесуального кодексу України передбачає, що «сторони вживають заходів для досудового врегулювання спору за домовленістю між собою або у випадках, коли такі заходи є обов'язковими згідно із законом». Незастосування цієї процедури може вплинути на розподіл судових витрат між сторонами (п. 4 ч. 3 ст. 141 ЦПКУ) [15]. Про вжиття заходів досудового врегулювання спорів сторони зобов'язані вказати у позовній заяві (п. 6 ч. 3 ст. 175 ЦПКУ). При цьому позовна заява підлягатиме поверненню, якщо сторони у випадках обов'язкового досудового врегулювання спорів не нададуть доказів вжиття

відповідних заходів (п. 7 ч. 4 ст. 185 ЦПКУ). Причому ситуація не є унікальною лише для цивільного судочинства. Аналогічні норми про досудове врегулювання спорів та наслідки, що настануть у разі їх незастосування, є в Господарському процесуальному кодексі України (ст. 19, п. 4 ч. 5 ст. 129, п. 6 ч. 3 ст. 162, п. 6 ч. 5 ст. 174) [16] та навіть у Кодексі адміністративного судочинства України (ст. 17, ч. 4 ст. 122, п. 4 ч. 9 ст. 139, п. 6 ч. 5 ст. 160, п. 4 ч. 4 ст. 169) [17].

У разі застосування ж процедури альтернативного вирішення спорів, на наш погляд, мають бути інші наслідки, ніж у досудовому врегулюванні спорів, які фактично теж уже передбачені у законодавстві, наприклад, оскарження рішення третейського суду.

Розглянемо окремі визначення, що наводяться у вітчизняній та зарубіжній літературі й законодавстві щодо «досудового», «альтернативного» та «позасудового» врегулювання/вирішення спору, щоб остаточно з'ясувати сутність цих понять.

Як слушно вказує О. Савченко, у сучасній науці немає єдиного підходу до визначення поняття й сутності досудового врегулювання господарських спорів. Крім того, поняття «досудове врегулювання господарського спору» не закріплено ні в Господарському кодексі України (далі – ГК України), ні в Господарсько-процесуальному кодексі України (далі – ГПК України) [18].

Вартим уваги є визначення досудового врегулювання, надане В.В. Резніковою, за яким досудове врегулювання господарських спорів являє собою сукупність заходів, які підлягають здійсненню стороною, права якої порушено, для безпосереднього вирішення спору, що виник, зі стороною, яка є порушником майнових прав чи інтересів [19].

На думку М.Е. Медникової, «в рамках класифікації форм захисту наряду з другими выделяются две самостоятельные формы защиты: альтернативное разрешение споров, включающее в себя внесудебные и судебные виды, и досудебное урегулирование экономических споров. Досудебное урегулирование экономических споров рассматривается как самостоятельная форма защиты права, в которой объединены две составляющие: в материально-правовом значении – это совокупность фиксируемых в письменной форме правовых средств урегулирования споров, используемых спорящими субъектами до обращения или без последующего обращения в арбитражный суд, на основании и в порядке, определяемом договором, заключенным между сторонами, или законом; в процессуальном значении – это обязательное условие для

реализации заинтересованным лицом своего права на судебную защиту в том случае, если досудебный порядок предусмотрен законом или договором» [20].

Цікавим є визначення поняття «досудове врегулювання спору», що міститься на сайті правової групи Legal Time (Білорусь): «под досудебным урегулированием спора понимается решение спора или разногласия посредством метода, не предполагающего обращения в суд или к иным государственным органам за получением решения или иного юридически обязательного акта, подлежащего исполнению с применением мер государственного принуждения при необходимости» [21].

Стосовно ж розуміння поняття «альтернативне вирішення спорів» (далі – АВС), то О. М. Спектор у своєму дисертаційному дослідженні визначає інститут АВС як сукупність норм (правового та нормативного характеру), що регулюють відносини, які виникають у зв'язку з вирішенням спорів і розв'язанням конфліктів у приватноправовій сфері, на основі узгодження позицій та інтересів сторін [22]. Т.П. Зубко вказує, що «в цілому концепцію альтернативного вирішення спорів можна визначити як сукупність прийомів і способів вирішення спорів між учасниками без звернення до системи судочинства» [23]. Ще АВС визначають як будь-який засіб вирішення спорів поза залогою суду або будь-який спосіб вирішення спору, крім судового [24]. АВС – це різні процеси, які допомагають сторонам вирішувати спори без звернення до суду (судової тяганини) [25; 26]. АВС – це процес, в якому нейтральна третя сторона – посередник або арбітр – допомагає сторонам, які втягнуті в суперечку, домовитися [27]. АВС означає вирішення скарги поза межами суду за допомогою неупередженого органу з вирішення спорів [28]. Термін «альтернативне вирішення спорів» (АВС) означає будь-яку процедуру, погоджену сторонами суперечки, в якій вони користуються послугами нейтральної сторони, що допомагає їм у досягненні згоди та уникненні судочинства [29].

Цікавим, на наш погляд, є визначення, що дається на сайті уряду Австралії з питань інтелектуальної власності: «альтернативне вирішення спорів (АВС) – це комплексний термін для таких процесів, як посередництво, арбітраж та експертна детермінація. Ці процеси дозволяють сторонам вирішувати свої суперечки без необхідності звернення до суду» [30]. У Південній Африці АВС – це механізм, який використовують сторони, котрі хочуть уникати необхідності звертатися до суду щодо суперечки, яку вони мають [31].

Наведені вище поняття дають можливість стверджувати, що:

1) «досудове» врегулювання спорів у законодавстві західних держав майже не застосовується і не визначається. Дещо можна знайти у наших північних сусідів – це РФ, де «досудове» врегулювання спору являє собою претензійний порядок [32]. Аналогічна процедура «досудового врегулювання спорів» як обов'язкова передбачена ст. 6 ЦПК Республіки Білорусь [33] та ст. 6 ГПК Республіки Білорусь [34]. Даний порядок слугує передумовою реалізації особою права на звернення до суду, що є сутністю принципу доступності правосуддя. Верховний Суд Республіки Білорусь відносить претензійний (досудовий) порядок врегулювання спору до однієї з форм захисту цивільних справ [35].

«Досудове» не врегулювання, а вирішення спорів (przedprocesowego rozstrzygnięcia sporów) можна зустріти в періодиці Польщі, що фактично за змістом є альтернативним вирішенням спорів [36; 37], оскільки таким досудовим вирішенням спорів називаються переговори.

Найчастіше в джерелах західних держав можна знайти визначення «альтернативного» вирішення спорів. Хоча й визначення «позасудове» теж трапляється. Причому визначення фактично не різняться в країнах загального права чи континентальної Європи. «Альтернативне» та «позасудове» вирішення спорів, як правило, вживаються як тотожні поняття, або ще частіше «альтернативне» роз'яснюється через «позасудове», тобто як процедура вирішення спорів без звернення до суду. Зокрема, важливою в даному аспекті є Директива 2013/11/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2013 р. про альтернативні способи вирішення спорів у сфері захисту прав споживачів та внесення змін до Регламенту (ЄС) № 2006/2004 та Директиви 2009/22/ЄС [38], яка хоч і не дає визначення АВС, проте у п. 5 преамбули вказано, що АВС пропонує просте, швидке і недороге позасудове вирішення спорів. Отже, як ми бачимо, альтернативне визначається через позасудове.

Аналогічне можна сказати і про польське законодавство. У 2016 році був прийнятий Закон Республіки Польща «Про позасудове вирішення спорів у сфері захисту прав споживачів» [39]. У ньому хоч і використано термін «позасудове», однак передбачено механізми альтернативного вирішення спорів.

2) «альтернативне» вирішення спорів передбачає, як правило, звернення учасників спору до незалежної третьої інституції, яка виносить рішення по справі;

3) таке звернення не є обов'язковим, а учасники спору мають право вибору між

зверненням до суду та зверненням до третьої незалежної інституції.

### Висновки.

Підсумовуючи викладене, вважаємо, що за своєю сутністю поняття «альтернативне» та «позасудове» вирішення спорів є тотожними (синонімами). Оскільки під час застосування цих механізмів необхідне, як правило, залучення третьої, незалежної від учасників спору, особи, яка має повноваження винесення рішення по суті спору та для оскарження рішення якої передбачена процесуальним законодавством спеціальна процедура. При цьому на практиці, в юридичній літературі та законодавстві зарубіжних країн більше вживається саме поняття «альтернативне» вирішення спорів.

Ототожнювати ж поняття «досудове» врегулювання спорів та «альтернативне» («позасудове») вирішення приватноправових спорів вважаємо неправильним. «Досудове» врегулювання спорів – це спеціально визначена у законі процедура, яка є передумовою звернення до суду з вимогою про вирішення спору по суті. Виходячи з історичної ретроспективи, можна припустити, що це буде, як правило, застосування так званого претензійного порядку. Така процедура на тепер є обов'язковою згідно із законодавством РФ та Республіки Білорусь.

Таким чином, нова редакція статті 124 Конституції України про обов'язкове досудове вирішення спору має стосуватися виключно «досудового» врегулювання спору, результатом якого є вирішення конфлікту між сторонами, та повинно бути лише передумовою звернення до суду першої інстанції в загальному порядку, якщо спір не вирішено на «досудовому» етапі. Вказана стаття Конституції України не повинна поширюватися на випадки «альтернативного» («позасудового») вирішення спорів, яке завершується актом, де вирішується спір по суті, як-то медіація, арбітраж (третейське судочинство), омбудсмен. У цьому разі судова стадія просто не виникає.

### Список використаних джерел:

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4761> - Дата звернення 01.12.2018 р.

2. Рішення КСУ у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім «Кампус Коттон клуб» щодо офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спо-

рив) від 09.07.2002 № 15-рп/2002. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-02>. (дата звернення: 01.12.2018).

3. Огляд даних про стан здійснення правосуддя у 2017 році. URL: [https://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/2018\\_DSA\\_NAKAZY/ogl\\_2017\\_cору.pdf](https://court.gov.ua/userfiles/file/DSA/2018_DSA_NAKAZY/ogl_2017_cору.pdf)

4. Про валюту та валютні операції: Закон України № 2473-VIII від 21.06.2018. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2018. № 30. Ст. 239. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>. (дата звернення: 01.12.2018).

5. Проект Закону України «Про установу фінансового омбудсмена». URL: [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4\\_1?pf3511=63512](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63512) (дата звернення: 01.12.2018).

6. Боженко Н.В. Адміністративно-правове забезпечення медіації як способу вирішення адміністративних спорів: автореферат ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2018 р. 18 с.

7. Про житлово-комунальні послуги: Закон України № 2189-VIII від 09.06.2018. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2018. № 1. Ст. 1. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-15> (дата звернення: 01.12.2018).

8. Про енергетичну ефективність будівель: Закон України № 2118-VIII від 22.06.2017. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2017. № 33. Ст. 359. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-19> (дата звернення: 01.12.2018).

9. Про іпотеку: Закон України № 898-IV від 19.10.2016. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. № 38. Ст. 313. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15> (дата звернення: 01.12.2018).

10. Про телекомунікації: Закон України № 1280-IV від 04.11.2018. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. № 12. Ст. 155. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15> (дата звернення: 01.12.2018).

11. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/s/do>

12. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/s/aljternatyvnyj>

13. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970-1980) // URL: <http://sum.in.ua/s/poza>

14. Цивільний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2003. №№ 40-44. Ст. 356. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 01.12.2018).

15. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 01.12.2018).

16. Господарський процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 01.12.2018).

17. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 01.12.2018).

18. Савченко О. Досудове врегулювання господарських спорів. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/06/14.pdf>

19. Резнікова В.В. Досудове врегулювання господарських спорів: необхідність та шляхи реформування. Вісник господарського судочинства. 2012. № 5. С. 101–111.

20. Медникова М. Е. Досудебное урегулирование споров в сфере экономической деятельности: проблемы теории и судебной практики : диссертация ... канд. юрид. наук: 12.00.15. Саратов, 2006. 231 с. URL: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/217443.html>

21. Досудебное урегулирование споров: медиация. URL: <https://legaltime.by/mediation/>

22. Спектор О. М. Альтернативні способи вирішення цивільно-правових спорів. URL: <http://mydisser.com/ua/catalog/view/6/44/9254.html>

23. Зубко Т.П. Медіація як спосіб альтернативного вирішення спорів в Європейському Союзі. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Серія «Право». 2014. Випуск 21. С. 131.

24. Alternative Dispute Resolution. URL: [https://www.law.cornell.edu/wex/alternative\\_dispute\\_resolution](https://www.law.cornell.edu/wex/alternative_dispute_resolution)

25. What is ADR? URL: [https://www.nycourts.gov/ip/adr/What\\_Is\\_ADR.shtml](https://www.nycourts.gov/ip/adr/What_Is_ADR.shtml); 6

26. Alternative Dispute Resolution | Wex Legal Dictionary / Encyclopedia. URL: [https://www.law.cornell.edu/wex/alternative\\_dispute\\_resolution](https://www.law.cornell.edu/wex/alternative_dispute_resolution)

27. What is Alternative Dispute Resolution? URL: <https://www.pon.harvard.edu/daily/dispute-resolution/what-is-alternative-dispute-resolution/>

28. Alternative Dispute Resolution for consumer-. URL: [https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumers/resolve-your-consumer-complaint/alternative-dispute-resolution-consumers\\_en](https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/consumers/resolve-your-consumer-complaint/alternative-dispute-resolution-consumers_en)

29. Alternative Dispute Resolution. URL: <https://www.dol.gov/general/topic/labor-relations/adr>

30. What is Alternative Dispute Resolution? URL: <https://www.ipaustralia.gov.au/ip-infringement/enforcing-your-ip/resolution-methods>

31. Alternative Dispute Resolution (ADR) URL: <http://www.greyvensteins.co.za/NewsResources/NewsArticle.aspx?ArticleID=2182>

32. Обязательный претензионный порядок урегулирования споров. Актуальные вопросы. URL: [https://www.ascon-spb.ru/novosti\\_i\\_statii/statii/obyazatel\\_nyj\\_pretenzionnyj\\_poryadok\\_uregulirovaniya\\_sporov\\_aktual\\_nye\\_voprosy/](https://www.ascon-spb.ru/novosti_i_statii/statii/obyazatel_nyj_pretenzionnyj_poryadok_uregulirovaniya_sporov_aktual_nye_voprosy/)

33. Гражданский процессуальный кодекс Республики Беларусь. URL: <http://kodeksy.by/grazhdanskiy-processualnyy-kodeks/statya-6> (дата звернення: 01.12.2018).

34. Хозяйственный процессуальный кодекс Республики Беларусь. URL: <http://kodeksy.by/hpk/statya-6> (дата звернення: 01.12.2018).

35. Сайт Верховного Суда Республики Беларусь. URL: [http://court.gov.by/ru/sup\\_court/int\\_prop/vopros/answers/eb5bb460fcb34229.html](http://court.gov.by/ru/sup_court/int_prop/vopros/answers/eb5bb460fcb34229.html) (дата звернення: 01.12.2018).

36. Rozstrzygnięcie sporu przed postępowaniem. Istota porządku przedprocesowego rozstrzygnięcia sporów. Praktyka zastosowania nakazu przedprocesowego.

URL: <https://greatlawyer.ru/pl/pretrial-settlement-of-the-dispute-the-essence-of-the-prejudicial-order-of-dispute-settlement/>

37. Rozstrzyganie sporów, przedprocesowe rozstrzyganie sporów, platforma zawartość. URL: <http://pl.tutkrabov.net/articles/rozstrzyganie-sporow-przedprocesowe-rozstrzyganie.html>

38. Directive 2013/11/EU of The European Parliament and of the Council of 21 May

2013 on alternative dispute resolution for consumer disputes and amending Regulation (EC) No 2006/2004 and Directive 2009/22/EC (Directive on consumer ADR). URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:32013L0011>

39. Ustawa z dnia 23 września 2016 r. o pozasądowym rozwiązywaniu sporów konsumenckich. URL: <http://www.dziennikustaw.gov.pl/du/2016/1823/1>

*Статья посвящена решению вопроса соотношения понятий «досудебное», «альтернативное» и «внесудебное» урегулирование/разрешение частных правовых споров, поскольку изменениями в Конституцию Украины 2016 в части правосудия закреплено обязательное «досудебное» урегулирование споров в случаях, предусмотренных законом. Указывается, что часто в юридической литературе, законодательстве и на практике не проводится четкого разграничения данных понятий, хотя это имеет значение для определения процедуры и последствий, которые могут наступить в результате их применения. На основании изучения отечественной и зарубежной литературы и законодательства делается вывод, что по своей сути понятие «альтернативное» и «внесудебное» разрешение споров являются тождественными. А вот отождествлять понятие «досудебное» урегулирование споров и «альтернативное» («внесудебное») решение частных правовых споров нельзя.*

**Ключевые слова:** «досудебное» урегулирование спора, «альтернативное» разрешение спора, «внесудебное» решение спора.

*The article is devoted to the solution of the issue of the correlation of the concepts of "pre-judicial", "alternative" and "out-of-court" settlement of private legal disputes, since the amendments to the Constitution of Ukraine in 2016 in the part of justice establish mandatory "pre-trial" settlement of disputes, in cases provided for by law. It is pointed out that legal literature, legislation and practice do not clearly distinguish these concepts from time to time; it is important to determine the procedure and consequences that may result from their application. On the basis of the study of domestic and foreign literature and legislation, it is concluded that in its essence the concept of "alternative" and "extrajudicial" dispute resolution are identical. But to identify the concept of "pre-judicial" settlement of disputes and "alternative" ("extrajudicial") solution of private legal disputes cannot be.*

**Key words:** "pre-trial" settlement of a dispute, "Alternative" dispute resolution, "Out-of-court" dispute resolution.

